

CAP ON ANEM?
VERS UNA NOVA CONSCIÈNCIA LAÏCAL

Francesc Torralba Roselló

CAP ON ANEM?
VERS UNA NOVA CONSCIÈNCIA LAÏCAL

Francesc Torralba Roselló

© del text, l'autor
© de l'edició, IEI
1a edició, agost de 2006

EDITA: Institut d'Estudis Ilerdencs
Fundació Pública de la Diputació de Lleida
Plaça de la Catedral s/n, 25002 Lleida
Tel.: 973/27 15 00; fax: 973/27 45 38
e-mail: fpiei@diputaciolleida.es / <http://www.fpiei.es>

COMPOSICIÓ I MAQUETACIÓ: Servei de Publicacions IEI
IMPRESSIÓ: Impremta Sol
ENQUADERNACIÓ: Fontanet

ISBN: 84-89943-91-5
Dipòsit legal: L-221/06

CAP ON ANEM? VERS UNA NOVA CONSCIÈNCIA LAÏCAL

Francesc Torralba Roselló

Lliçó inaugural de
l'Institut de Recerca i Estudis Religiosos (IREL)
Curs 2005-2006

14

1. PROEMI

Ningú no pot respondre, amb sensatesa, la pregunta pel futur. Ningú no sap, amb certesa, cap on anem. Amb prou feines, sabem d'on venim i amb moltes dificultats som capaços de descriure on som ara. Per això, no entra dins dels meus objectius intentar respondre la pregunta que tan amablement m'han proposat, sinó transformar-la en una altra que també atresora un alt grau de dificultat. Crec que la pregunta que ens hem de formular no és cap on anem, perquè això, al capdavant, tan sols Déu ho sap, sinó cap on hauríem d'anar.

Diu el gran J. K. Chesterton en *Allò que no està bé en el món*, que el que realment ens hem de preguntar és cap on hauríem d'anar, encara que sapiguem que, de fet, estem anant cap a un altre lloc. Algú pensarà que és endebades fer-se aquesta pregunta, perquè, al capdavant, anirem cap allà on hàgim d'anar, però l'autor d'aquesta ponència creu que no és estèril preguntar-se cap on caldria anar, perquè té l'esperança que no som un pur avatar de la història, ni una anella més en una cadena de fatalitats, sinó que tenim possibilitats per forjar-nos el propi futur. Si no cregués que el futur és obert, no tindria sentit preguntar cap on hauríem d'anar. Gairebé es podria considerar una qüestió de mal gust, un pur sarcasme.

Segons Hegel, el filòsof no fa profecies; però sí que ha de tenir el coratge d'indicar el rumb, l'orientació que hem de prendre en el present per encaixar correctament el futur. Per a poder fer correctament aquesta tasca, el pensador necessita conrear dues virtuts: el coratge i, sobretot, la prudència.

Només Déu sap com serà el cristianisme dels propers decennis. Ningú no té possibilitats de predir quina fesomia tindrà la comunitat de fe en el futur. Si tenim en compte els diagnòstics que temps enrere s'havien fet sobre Déu, la religió i les esglésies, és fàcil constatar com molts d'ells

han fracassat estrepitosament. Pocs imaginaven que la fe sobreviuria al segle XX, pocs podien imaginar que la religió tindria encara una presència social i, encara menys que subsistirien les esglésies. I no obstant això, amb totes les imperfeccions que es vulguin assenyalar, la fe en Déu subsisteix, la comunitat de fe persisteix i també les esglésies.

No sé com serà el cristianisme que viuran els nostres néts, ni quines característiques tindrà l'església que peregrina en aquestes terres. M'abelleix pensar que serà una església fidel a la Paraula de Déu, sòbria en les seves formes, humil i autèntica, una immensa comunitat d'acollida, oberta a tot home i a tota dona, un àmbit de calidesa on ve de gust estar-s'hi, on és possible establir aquell diàleg íntim i personal amb Déu que anomenem *pregària*. Només puc dir com me l'imagino o com voldria que fos. És sobre això que em plau dissertar aquí.

Aquesta reflexió, doncs, és, essencialment, eclesial i sobretot ateny els laics i les laiques de l'església, a aquells homes i dones que han fet de la vocació laical un mode d'existència en el món i una forma de compromís eclesial. No em referiré a les persones de vida consagrada i menys encara als pastors del poble de Déu, sinó que tractaré de fer un examen dels reptes que tenim els laics en el món actual, des d'una perspectiva autocrítica i esperançada alhora.

L'església del futur a casa nostra i, per extensió, a tot Europa tindrà un rostre laical i això ens exigeix reflexionar, molt a fons, sobre quines exigències i quins reptes comporta aquesta vocació en el món. Des del meu punt de vista, és essencial desenvolupar i promoure una nova consciència laical, que es tradueixi en noves formes de compromís i d'implicació més fermes i pròspers.

L'objectiu central d'aquesta exposició és, doncs, pensar, les bases d'una nova consciència laical, que permeti fer més expressiva i autèntica la presència del Crist en les nostres terres. Intentaré, doncs, esbossar la

imatge ideal del laic, perquè a la llum d'aquesta imatge puguem analitzar les situacions actuals i discernir cap on caldria anar.¹

L'església, tal i com s'expressa repetidament en el Concili Vaticà II, és el poble de Déu i cada membre d'aquest poble està cridat a discernir com fa present la Paraula salvadora de Déu en la seva pròpia existència. Des d'una perspectiva autocrítica, doncs, m'acosto a la figura del laic, ententent que haurà de jugar un paper clau en l'església del futur i partint de la tesi que la credibilitat del Poble de Déu també depèn d'ell, encara que no únicament d'ell.

2. SER LAIC EN L'ESGLÉSIA I EN EL MÓN

Històricament, s'ha definit la figura del laic d'una manera negativa, és a dir, no per allò que el caracteritza, sinó per allò que no és. S'ha dit del laic que és un membre de l'església que no és ni clergue, ni pertany a l'estament religiós. Fins i tot s'ha dit d'aquell membre que no té vocació religiosa, quan, de fet, ser laic és un mode de viure la vocació cristiana, una forma de respondre a la crida de Déu dins de la pròpia església i dins del món.

La definició negativa del laic és pobra, perquè no diu pròpiament el que és, sinó que el no és. De la mateixa manera que la salut no és tan sols l'absència de malaltia, la consciència laïcal no és allò que resta quan no es detecta cap consciència religiosa, sinó que és un mode positiu de ser en el món i en l'església.

1. Sobre la responsabilitat dels laics en l'Església, vegeu: Concili Ecumènic Vaticà II, *Constitució dogmàtica sobre l'Església*, & 33 ss.; *Constitució sobre la sagrada litúrgia* & 26-40; *Decret sobre l'apostolat dels laics*; *Decret sobre el ministeri dels bisbes*, & 16-18; *Declaració sobre l'educació cristiana*, & 3-5; Pau VI, Exhortació Apostòlica, *L'evangelització en el món contemporani*, 8.XII.1975; Joan Pau II, Exhortació Apostòlica, *Vocació i missió dels laics*, 30. XII. 1988; Concili Provincial Tarraconense, prop. 25; Mons. Jaume Traserria, Carta Pastoral, *Amb els laics*, 22.VII.2004.

Al llarg del segle XX i en particular durant el Concili Vaticà II, s'ha desenvolupat una teologia del laïcat que, en certa manera, assenta la bases d'una nova consciència laïcal en el món i en l'església. Persisteixen, però, antics hàbits i certes suspicàcies, així com també actituds passives i descompromeses per part dels qui som laics, que desfiguren el potencial i la riquesa que està present en aquesta teologia del laïcat del segle passat que té exponents tan significatius com Henry de Lubac, Edward Schillebeeckx, Karl Rahner, Yves Congar o el mateix Hans Urs von Balthasar.

En sentit ampli, es pot entendre la consciència laïcal com una manera de viure amb maduresa la fe i com una vocació dins de l'església i dins del món. Com diu el Pare Glorieux, la vocació de laic no és la d'un tapaforats sobre el qual s'apliquen, a manera de consolació, algunes vagues funcions dins el gran treball confiat a l'església, sinó que és part integrant d'aquesta missió, destinada a fer-la avançar i reeixir.

Karl Rahner el defineix com un subjecte actiu dins l'església i del món i com un cristià batejat que expressa la seva identitat en el lloc on viu: el món. En el Concili Vaticà II s'entenen per laics "tots els fidels, llevat dels membres de l'orde sagrat o de l'estat religiós reconegut per l'església, és a dir, els fidels que pel fet de ser incorporats a Crist pel baptisme i constituïts en poble de Déu i fets participants a la seva manera de la funció sacerdotal, profètica i reial de Crist, exerceixen, en la mesura que els pertoca, la missió de tot el poble cristià en l'església i en el món".²

A l'hora de pensar cap on hauríem d'anar, imagino un laic que assumeixi responsablement la seva vocació com a cristià batejat en el món i que visqui fidelment l'*evangeli*, que s'impliqui en els àmbits de la vida social i pública des de la discreció i la fermesa i que, sense cap forma de vanitat, testimonii allò que experimenta dins de la seva interioritat. La nova cons-

2. *Lumen Gentium* 31.

ciència laïcal que imagino és la consciència d'un batejat que ha assumit la majoria d'edat en el sentit més genuïnament kantian, que s'atreveix a pensar per si mateix, a viure fidelment el que creu en comunió amb el marc eclesial i obert a tots els homes i dones.

Hem de tenir en compte que, al llarg de la història, la imatge del laic dins de la comunitat eclesial ha estat molt pobre i que tot just som en els començaments d'aquesta concepció de la vocació laïcal que ens ha de portar cap a una presència molt distinta en el món, menys tòpica i distant, més permeable amb el món i més integrada en ell, encara que mai confosa amb els poders mundans.

El naixement d'aquesta consciència laïcal ha estat lent i difícil. Le Roy, per exemple, a principis del segle XX (1907), deia que els fidels tenen a Roma la mateixa funció que els xais de la Candelària: se'ls beneeix i se'ls esquila i el cardenal Gasquet, tal com recull Congar, defineix el seglar com aquell batejat que fa genuflexió davant l'altar, s'asseu sota el púlpit i es fica la mà a la butxaca per pagar la seva cadira.

Es pot ben dir que, fins ben entrat el segle XX, no es desenvolupa una teologia del laicat. Ho recorda el cardenal de Salièges quan diu: "Pobres teòlegs! S'han oblidat de dues coses: dels seglars i de l'Esperit Sant". Això no vol dir, però, que no hi hagi hagut laics transcendents en la història de les idees i que hagin contribuït decisivament en el desenvolupament del pensament i de la teologia cristiana. Exemples preeminents en són Justí, Tertulià, Climent, Orígenes (després s'ordenà), Tomàs Moro, Soloiov, Kierkegaard, Mounier i Guitton, entre molts d'altres.

La gran novetat del segle XX ha consistit en veure que els laics també formem part de l'església, estem cridats a la santedat i *també* tenim vocació apostòlica. El gran descobriment ha estat dir que els laics *també som Església*.

En l'hora present, sense cap preocupació reivindicacionista, podem dir no sols que els laics som església, sinó que d'una manera no excloent els laics som l'església i portem la missió eclesial, la gran i bella missió de continuar l'obra de Jesús, això és d'anunciar la presència, la paternitat, la misericòrdia i els dons de Déu. Els laics, pel simple fet de ser cristians, independentment de si vivim en el món d'una manera o d'una altra, tenim la missió comuna d'anunciar la presència i la bondat del Déu invisible, com a referència necessària perquè l'home es conegui a si mateix i visqui en la veritat de la seva humanitat.

Els cristians que vivim en el món, tenim la missió que ens correspon per ser-ho, i les notes específiques del nostre viure en el món no poden suprimir ni sobreposar-se a la nostra missió eclesial i comuna com a cristians. Si vivim en el món, essent veritablement cristians, és lògic que exercim la nostra missió d'anunciar el Regne de Déu en el context en què vivim i pels procediments que tenim al nostre abast. La nostra missió continua essent la missió primària i fonamental de l'església: anunciar a tots els homes l'amor de Déu manifestat en Crist i comunicat per l'Esperit Sant per a la vida eterna.

Com a laics estem cridats a anunciar el Regne de Déu vivint-lo. La nostra vida cal que sigui una vida edificada sobre el coneixement i l'acceptació de l'amor de Déu com a fonament i norma suprema de la pròpia vida. L'anunci hem de fer-lo en el context real de la nostra vida, en la família, entre els amics i veïns, en l'exercici de la professió, en l'exercici també dels nostres drets i deures ciutadans.

La tasca que se'ns presenta en l'horitzó és la de desenvolupar la transició d'una teologia *del* laicat cap a una teologia *des* del laicat. Històricament, s'ha limitat el camp competencial del laic a tasques de poc o ínfim valor dins de la comunitat eclesial. No obstant això, en la gran teologia del laicat del segle XX i en els mateixos textos del Magisteri, es reconeix en la figura del laic un conjunt de potencialitats i de funcions que rarament es desen-

volupen en la seva totalitat. En el marc estricte de la creació intel·lectual, la *manera seglar de viure la fe* pot il·luminar, com diu Schillebeeckx, certs aspectes de la revelació que, sense ella, no haurien estat percebuts o només s'haurien fet conscients molt més tard.

També és veritat que històricament s'han desenvolupat suspicàcies entre els cristians de vocació laïcal i els cristians de vida consagrada i que alguna d'aquestes suspicàcies o incomprendions encara persisteixen, si bé de forma residual. Bonifaci VIII, per exemple, en una butlla de 1296, escrivia que els laics han estat sempre enemics del clergat. Ens ho indica —deia— l'antiguitat i massa experiència d'això té la nostra època.

En l'església del futur que imagino, aquestes suspicàcies o malentesos seran superats i els diferents membres de la comunitat eclesial estrenyeran fort els vincles per fer més viu i present l'evangeli en el món. Les mateixes necessitats de les esglésies locals sol·liciten, avui més que mai, la presència activa dels laics en l'església i en el món.

Tal com diu Fernando Sebastián, “sovint hem insistit massa en les diferències entre les diverses vocacions cristianes, oblidant de posar al davant els elements comuns que són els més importants”.³ I afegeix: “La unitat interior de l'Església i la unitat de la vocació cristiana comuna és més forta que les diferències existents entre les diverses vocacions cristianes. Clergues o laics, consagrats o seglars, tots som cristians, fills de Déu, temples de l'Esperit Sant i ciutadans del cel”.⁴ I conclou: “Avui és més important subratllar la diferència entre cristians i no cristians, que les diferències que pugui haver-hi dins de l'Església. La relació entre cristians i no cristians, entre Església i món és la veritable perspectiva de la nostra vocació i de la nostra responsabilitat apostòlica. No discutim

3. F. SEBASTIÁN: *Els fidels laics, església present i actuant en el món*, en Documents d'Església 843 (2005) pàg. 4.

4. *Ibidem*.

tant de les diferències entre nosaltres, mirem les mancances dels qui no són cristians, preocupem-nos per ells, anunciem-los les grandeses de la vocació cristiana comuna”.⁵

La visió del laic es transforma qualitativament amb l'esdeveniment del Concili Vaticà II. Höffner, que va ser bisbe de Münster, en el seu discurs conciliar de 1963 sobre aquesta temàtica diu que l'apostolat dels laics no consisteix formalment, ni principalment en acomplir els encàrrecs que la jerarquia els encomana, sinó en l'exemple d'una vida vertaderament cristiana i en la responsabilitat d'instaurar un ordre temporal conforme a les normes de la justícia i de la caritat. També defensa el principi de subsidiarietat, principi clau en la Doctrina Social de l'església. Diu textualment que el que poden acomplir els laics per al seu propi treball i responsabilitat, no ha d'acaparar-ho el clergat.

2.1. El laic és església

Fem un pas més en la comprensió d'aquesta nova consciència laical. Sovint pensem que el laic és una persona que col·labora amb l'església o bé que en el seu si expressa i celebra la seva fe amb els altres germans, però rarament pensem que el laic és també església, és una veu dins el conjunt del Poble de Déu i que no tan sols participa de la vida eclesial, sinó que ell mateix, és església i això vol dir que allí on es fa present, en qualsevol lloc del món, manifesta, també, la naturalesa de l'església.

Així s'expressa aquesta identitat en el document, *Els laics cristians, església en el món* (1992): “Els laics són Església. Els laics no sols pertanyen a l'Església, sinó que són l'Església. Pel baptisme els laics són fets fills de Déu, membres del Crist i del seu cos, que és l'Església; són consagrats

5. *Ibidem.*

com a temple de l'Esperit i participen de la mateixa missió de Jesucrist. A llur manera participen de la triple funció del Crist, profètica, sacerdotal i reial, cosa que subratlla llur condició eclesial, llur pertinença a l'Església. Per això, l'Església entera, i cadascuna de les nostres Esglésies particulars, no està plenament constituïda si, junt amb els bisbes, sacerdots i religiosos, no existeix un laïcat adult i corresponsable. La corresponsabilitat és, sens dubte, una de les exigències i expressions més significatives de la comunió".⁶

Encara tenim una concepció molt reduccionista de l'església. O bé s'identifica amb un àmbit geogràfic concret o bé es confon socialment la part amb el tot, però difícilment es pren consciència que els laics som de ple dret església i que, en expressar-nos, també manifestem el que és l'església i posem de relleu la pluralitat de manifestacions internes que bateguen en ella.

L'església no és ni un espai geogràfic, ni una comunitat d'elegits, sinó que, com queda reflectit en l'eclesiologia del Concili Vaticà II, és el Poble de Déu que peregrina vers la Terra Promesa. Això vol dir que l'església no és aquí o allà, sinó que es fa present quan la fe és viscuda autènticament, amb transparència de cor.

Molt sovint els laics patim un cristianisme vergonyant i sentim amb angoixa la nostra pertinença a l'església. Però no podem perdre de vista que el laic és església i parla i actua des d'ella, encara que això no vol dir, naturalment que la seva veu sigui exactament igual a d'altres veus de la comunitat. El laic parla des de la seva experiència de fe i manifesta el seu carisma en el conjunt eclesial i és precisament aquesta riquesa polifònica de carismes el que enriqueix el poble de Déu.

6. CEE, *Els laics cristians, església en el món*, & 24.

En la mesura en què el laic pren consciència que ell també és església, contribueix a la seva *epifania*. En expressar obertament la seva pertinença, fa possible que els ciutadans que l'envolting trenquin molts tòpics i visions estereotipades del que és l'església. Molts conciutadans nostres voldrien veure-la reclosa en la sagristia o bé desenvolupant funcions purament ornamentals i secundàries en el món, però l'església té una missió en el món i el laic és un exponent clau en aquesta missió.

2.2. *El laic és món*

El laic —hem subratllat tot just fa un moment— és església, però el seu lloc originari, tal com diu Karl Rahner, és el món. És un batejat que viu, actua i treballa en el món, en un àmbit determinat i des d'aquell lloc concret fa expressiva la seva fe i els valors de l'evangeli. El laic que imagino en el futur ha d'evitar la tendència a refugiar-se en el redós de l'església, a envoltar-se dels qui creuen i pensen com ell. Cal que surti cap a fora, que assumeixi la condició de nòmada i es faci present en tots els àmbits del món.

La nostra missió és en el món i només en la mesura en què actuem responsablement en el món, som llum i sal per als altres. No som, però, salvadors del món, sinó que patim com tots, els dolors del món, però pretenem il·luminar les contrades de sofriment des de la llum de la fe.

Diu Fernando Sebastián: “Els cristians estan en el món, però no són del món. És més, el món dels cristians, vist des de la fe i viscut en l'Esperit, no és el món dels pagans. És un món creat i presidit per Déu, no és el terme de les nostres aspiracions ni de la nostra vida, la valoració i el mode de portar-se amb els altres no neix espontàniament del món, sinó que per al cristià neix de la Paraula i de l'esperit de Déu”.⁷

7. F. SEBASTIÁN: *Els fidels laics, església present i actuant en el món*, pàg. 4.

Des de la nova consciència laïcal, el món deixa de ser un espai perdut, un lloc monstruós i esdevé un àmbit que té possibilitats que, si bé està regit sovint per lògiques perverses i estructures de pecat, no està condemnat a l'anorreament, sinó que és el lloc de manifestació de la glòria de Déu. Això vol dir que el laic actua, de fet, com a sismògraf del món, perquè d'una banda, assenyala els elements bells, bons i vertaders que hi ha en ell, però, d'altra banda, també identifica els àmbits de lletjor, de maldat i de falsedat que persisteixen en el nostre món. És un espectador del món, però també un actor, perquè s'hi encarna per transformar-lo, a la llum de l'evangeli.

“Noves situacions, tant eclesials com socials, polítiques i culturals, reclamen avui — diu Joan Pau II — amb força molt particular l'acció dels fidels laics. Si no comprometre's ha estat sempre quelcom d'inacceptable, el temps present n'augmenta encara la culpa. *A ningú no li és lícit romandre desvagar*”.⁸

Els laics, precisament pel fet de ser membres de l'església, tenim la vocació i la missió de ser anunciadors de l'evangeli. Som habilitats i estem compromesos en aquesta tasca pels sacraments de la iniciació cristiana i pels dons de l'Esperit Sant.

Des de la nova consciència laïcal, el món és substantivament bo. Déu el va crear i en crear-lo va manifestar la seva natura a través de l'obra que va forjar. El laic ha d'ensenyar als altres a veure'l amb els ulls de la fe i a identificar els signes anònims del Crist en la terra. També cal que sàpiga comunicar esperança davant les ombres del món a la llum de la resurrecció, construir ponts de comunicació entre ambdós móns i salvar la distància lingüística i temporal que existeix entre el món i l'església.

8. JOAN PAU II, *Vocació i missió dels laics*, & 3.

Aquesta consciència laïcal que desitgem ja està prefigurada en un text de 1902 de Lavisse, quan afirma que ser laic és creure que la vida val la pena de ser viscuda, que consisteix en estimar la vida, en rebutjar la definició de la terra com a vall de llàgrimes, en no admetre que les llàgrimes siguin necessàries i benefactores, ni que el sofriment sigui providencial. Ser laic és no prendre partit en cap misèria.

3. NOVA CONSCIÈNCIA LAÏCAL

Cap on hauríem d'anar? Ens preguntàvem en començar aquesta dissertació. Cap a una nova consciència laïcal. Però aquesta nova forma de ser laic en l'església i en el món inclou una sèrie de trets que exposaré com a termes ideals, a fi i efecte, que es converteixen en horitzons de sentit en la vida personal. Aquests trets són: la integritat, l'escolta, la llibertat, la responsabilitat, la participació, l'espiritualitat i el nomadisme.

3. 1. La integritat

Un dels trets fonamentals del laic cal que sigui el de la integritat. La seva credibilitat dins el marc eclesial i en el conjunt del món, depèn d'aquest tret tan rellevant. La integritat es relaciona estretament amb la coherència i amb l'autenticitat.

“A partir d'una vida cristiana intensa i coherent —diu Fernando Sebastián— el cristià crea un món diferent, purificat, humanitzat i santificat per l'acció de l'Esperit Sant en el cor dels fidels. La novetat i la humanitat del món construït pels cristians, és l'expressió i el reflex de la justícia interior que Déu infon en els cors dels seus fidels, i en definitiva expressió i manifestació de la saviesa i de la bondat de Déu que inspiren i dirigeixen les activitats del seus fidels. Des de l'esplendor i el goig de la seva vida redimida i enriquida pels dons de Déu, el cristià pot i ha de parlar del

que ha rebut, del Senyor Jesucrist i de l'amor del Pare celestial que són l'origen i la riquesa de la seva vida".⁹

Una persona íntegra és una persona de qui es pot confiar, perquè té paraula, expressa allò que pensa i viu conforme a les seves conviccions. La integritat és desitjada per si mateixa i l'home íntegre és valorat i estimat per la societat. La fidelitat a les pròpies conviccions en contextos hostils és el que ens converteix, realment, en testimonis del Crist.

L'home cristià — diu E. Schillebeeckx — forma una única totalitat, un sol vivent, en l'interior de l'única economia de salvació volguda per Déu, creador i autor al mateix temps de la gràcia. Per determinar la situació pròpia del cristià en el món, haurem de mantenir sempre aquesta unitat en el nostre esperit. La integritat és el contrari de la fragmentació, de la dispersió. Exigeix fidelitat a les pròpies idees.

El laic íntegre tracta de viure en conformitat amb l'evangeli i busca la coherència entre l'acció i el pensament. Intenta viure conforme aquella Veu que li parla en la seva interioritat, evitant la discontinuïtat i la contradicció. Ser laic no és una condició accidental, ni un tipus de vocació intermitent que es viu segons els contextos i l'avinentesa, sinó que és quasi un tret ontològic, perquè determina l'ésser de la persona, el configura d'una llum nova.

La integritat del laic no s'ha de confondre amb l'integrisme i, menys encara, amb l'heroisme. Viure íntegrament la fe significa prendre's seriosament l'evangeli en tots els àmbits de la vida personal, familiar, social i conformar la pròpia voluntat a la Voluntat de Déu, però és també admetre que hi ha altres modes legítims de viure aquesta fe dins del marc eclesial.

9. F. SEBASTIÁN: *Els fidels laics, església present i actuant en el món*, pàg. 5.

El laic del futur haurà de combatre seriosament la tendència al tribalisme eclesial, a la multiplicació d'enfrontaments i de comportaments sectaris que tenen com a finalitat sacralitzar una única manera de ser cristià. El laic està cridat a esdevenir sempre un home en camí, algú que ha de traduir en cada moment aquella Veu que li parla i haurà de saber establir ponts de diàlegs i àmbits de comunió amb els altres membres de l'església, però especialment, amb tots els homes i dones de bona voluntat. Contra el maniqueisme i la tendència a separar els redimits dels condemnats, el laic haurà de desenvolupar una intensa tasca d'aproximació i de reconeixement dels valors.

En la societat que ens ha tocat viure, els laics haurem de ser coherents i haurem d'estar disposats a patir una certa marginació social, cultural i, fins i tot, professional i, en conseqüència, haurem d'estar disposats a renunciar a molts béns socials i econòmics, que no estan a l'abast dels qui es presenten i actuen socialment com a cristians coherents. És aquesta marginació la que prova el grau d'autenticitat i de fidelitat que tenim.

3. 2. L'escolta

La vocació laïcal és, per definició, contrària a l'hermetisme de la consciència. Pressuposa un acte d'escolta, d'obertura i de recepció d'aquella misteriosa Veu que parla a cau d'orella i que transforma per dins. “La crida —afirma Joan Pau II— no s'adreça solament als Pastors, als sacerdots, als religiosos i religioses, ans s'estén a tothom: També els fidels laics són cridats personalment pel Senyor de qui reben una missió a favor de l'Església i del món”.¹⁰

10. JOAN PAU II, *Vocació i missió dels laics*, & 2.

Allí on hi ha hermetisme, tancament en el propi ego o rebuig de l'Altre, no pot haver-hi experiència de fe, ni vocació, perquè la vocació és, en essència, l'experiència d'una crida que es produeix en la interioritat de l'ésser humà, l'obertura del jo cap a un Tu oceànic.

Diu Joan Pau II: “L'home és interpel·lat en la seva llibertat per la crida de Déu a créixer, a madurar, a donar fruit. No pot deixar de respondre; no pot deixar d'assumir la seva responsabilitat personal”.¹¹

La vida laïcal és conseqüència d'un acte d'escolta i de discerniment. “Déu —afirma Joan Pau II— *em crida i m'envia* com a obrer a la seva vinya; em crida i m'envia a treballar per a l'adveniment del seu Regne en la història. Aquesta vocació i missió personal defineix la dignitat i la responsabilitat de cada fidel laic i constitueix el punt de suport de tota l'obra formativa, ordenada al reconeixement joiós i agraït d'aquesta dignitat i a l'execució fidel i generosa d'aquesta responsabilitat.

Efectivament, Déu ha pensat en nosaltres des de l'eternitat i ens ha estimat com a persones úniques i irrepetibles, cridant-nos cadascun pel nom, com el Bon Pastor que ‘crida les seves ovelles cadascuna pel seu nom’ (Jn 10, 3). Però el pla etern de Déu se'ns revela a cadascú només a través del desenvolupament històric de la nostra vida i dels seus esdeveniments, i, per tant, tan sols gradualment: en un cert sentit, de dia en dia.

I per descobrir la concreta Voluntat del Senyor sobre la nostra vida són sempre indispensables l'escolta prompta i dòcil de la paraula de Déu i de l'Església, la pregària filial i constant, la referència a una sàvia i amorosa direcció espiritual, la percepció en la fe dels dons i talents rebuts i al mateix temps de les diverses situacions socials i històriques en les quals hom es troba immers”.¹²

11. *Ibidem*, & 57.

12. JOAN PAU II, *Vocació i missió dels laics*, & 58.

Déu, tal com es narra en el *Llibre de l'Èxode*, escolta el clam d'opressió i, per això, es revela a través de Moisès. Jesús també escolta els qui pateixen. Ser laic en l'església i en el món és, essencialment, escoltar Déu i escoltar-lo a través dels homes i dones que pateixen. L'escolta és generositat, disponibilitat i és font de transformació interior. Escoltar és salvar l'altre de la soledat, és mostrar-li que no està aïllat i que hi ha algú que compta amb ell. El laic practica, doncs, dues escoltes: l'escolta vertical d'aquella Veu que li parla dins del cor i l'escolta de l'altre vulnerable que suplica la seva ajuda. Aquesta segona escolta és l'únic que dóna credibilitat a la seva opció evangèlica.

Un element clau en la consciència laïcal en el present i en el futur és la pràctica de la pregària. Preguar és, segons Soeren Kierkegaard, escoltar. No consisteix tant en formular peticions o en dirigir-se a Déu suplicant-li que es faci la nostra voluntat, sinó que consisteix essencialment en escoltar què és el que Déu vol de nosaltres.

3. 3. La llibertat

La vocació laïcal dins el marc de l'església no ha de significar una dimissió de la pròpia llibertat, sinó que hauria de portar a la plenitud d'aquesta llibertat. Cal que tinguem en compte que la negació de la llibertat ha estat causa de moltes descreences i ateïsmes.

La vida del laic cal que estigui forjada per la llibertat i es desenvolupi en un marc de llibertat. Per això, el Concili Vaticà II insta a què “els sagrats pastors, recíprocament, reconeixin i promoguin la dignitat i la responsabilitat dels laics dins de l'Església; que es valguin de bon grat de llur prudent consell; que els encomanin confiadament tasques al servei de l'Església i que els deixin llibertat d'acció i de moviments (*et eis agendi libertatem et saptium relinquunt*); més encara, que els encoratgin perquè emprenguin altres tasques per pròpia iniciativa. Que amb amor de pares

considerin atentament a la llum de Crist les iniciatives, les peticions i els desigs presentats pels laics”.¹³

Cal que mostrem que la vida laïcal és una vida cridada a l’alliberament definitiu, a l’obertura als valors més nobles i que, en aquest sentit, no és una dimissió de la llibertat, sinó l’aposta més radical per la llibertat humana. No en debades, afirma Kierkegaard que el cristianisme és la religió de la llibertat, en la mesura en què des d’ella es proposa l’alliberament definitiu de l’home.

Fa anys, el teòleg protestant Paul Tillich afirmava que una fe que no allibera no és una autèntica fe. És realment així. Una fe que subjuga, domina, explota o aliena no pot ser, de cap manera, una fe autèntica, sinó un setge de l’ànima, una forma de segrest mental. La fe cal que alliberi la persona de tot allò que la manté subjugada, cal que li obri horitzons nous a una vida més autènticament lliure. El laic ha optat lliurement, sense cap tipus de pressió ambiental, pel seguiment de Jesús, s’ha sentit cridat des de dins del seu ésser a viure conforme l’evangeli i creu que aquesta vida és la que realment el portarà als màxims nivells de plenitud en aquest món.

“Els cristians que vulguin ser apòstols — diu Fernando Sebastián — hauran de saber viure en el món sense ser del món, viure amb tots sense actuar com tots, i hauran de saber renunciar a molts objectius i aspiracions que només estan a l’abast dels qui se sotmeten a la dictadura del ‘políticament o culturalment correcte’”.¹⁴

El gran obstacle en el procés d’alliberament personal és, com diu el místic trapenc Thomas Merton, el propi ego, la tendència ubicar-se en el centre del món i a sacralitzar-se. L’egoisme és l’origen de tots els mals (*Amor sui, prima hominis perditio* — deia Sant Agustí —) i la religió de la llibertat

13. *Lumen Gentium* 37.

14. F. SEBASTIÁN, art. cit., pàg. 8.

que és el cristianisme ve a alliberar-nos d'aquesta tendència tan arrelada en l'ésser humà que és l'egoisme. Però el cristià no solament lluita pel seu alliberament personal, sinó que vetlla per alliberar els altres, per treure'ls el jou que els encadena, per obrir-los a una vida nova.

L'alliberament exigeix pregària, conformitat a la Voluntat de Déu, rebuig de l'ego i participació en els sagraments.

3.4. La responsabilitat

Hi ha una íntima relació entre escolta i responsabilitat. Només hi ha responsabilitat si hi ha acte d'escolta, perquè la responsabilitat és la resposta davant d'algú que sol·licita atenció. És responsable el qui respon a la crida de l'altre i vetlla per redimir-lo del seu patiment. Déu és alhora Paraula que es manifesta en la història, però també Recepció Infinita del dolor de l'home. Per això pregar és, com diu Gabriel Marcel, dialogar, establir un secret col·loqui entre l'esfera humana i l'esfera divina, un acte mutu d'escolta i d'emparaulament.

La responsabilitat és la no indiferència davant del destí de l'altre. La fe cristiana ens impel·leix a sortir de nosaltres mateixos, a obrir-nos a la dimensió de Déu a través de la trobada amb els altres. Tal i com es desprèn de la *Primera Carta de Joan*, el camí cap a Déu passa inexorablement per l'amor als germans més petits, ja que només qui estima, coneix Déu.

La responsabilitat és conseqüència de l'escolta, però, essencialment, de l'amor envers els més febles. En aquest acte de responsabilitat infinita envers els altres, el cristià batejat posa de relleu quina és, realment, la seva estima per Déu i per la humanitat. Passar de llarg ens fa indignes. Aclucar els ulls davant del patiment aliè ens converteix en éssers obscurs. La nova consciència laïcal ens exigeix una profunda responsabilitat per

la *cura* del món, una responsabilitat que, en la mesura que sigui exercida de ple cor, suscitarà l'atenció dels altres i mourà els cors.

En aquesta línia, diu Fernando Sebastián: “Els cristians seglars han de fer-se presents en el gran món del sofriment, de la malaltia, de la soledat, de la invalidesa, per mitjà de la seva presència professional o amb caràcter voluntari, actuant segons l'esperit del Bon Samarità, han de demostrar en aquest món cada cop més individualista i més dominat pels diners, la possibilitat d'una relació veritablement amorosa, interessada, atenta, gratuïta, que fa present l'amor i la bondat de Déu en el món, ampliant els sentiments de misericòrdia i de compassió del cor de Crist davant els malalts, els pobres abandonats, els més ferits per la soledat i la desesperança”.¹⁵

Com a laics, hem de respondre a les necessitats dels altres i ser sol·lícits a les seves demandes. No podem restar indiferents a la ferida del món. Ens hi hem de fer presents i omplir-la d'esperança.

La responsabilitat, però, també té un altre sentit. No tan sols es tracta de respondre a la crida dels més desfavorits, sinó de respondre a les exigències de l'església, de contribuir en la mesura dels nostres dons a la seva glòria i a la seva creixença en aquest món. Cal que assumim responsabilitats en el seu si, no amb ànim de protagonisme, ni de fer-se un lloc dins de la piràmide de poder, sinó amb voluntat de servei i fidelitat honesta a l'evangeli.

El Concili Provincial Tarraconense “recomana que els cristians laics tinguin responsabilitats directives en l'Església diocesana (en les delegacions i secretariats i en els consells) i que aquests cristians siguin representatius dels grups que treballen en les diferents tasques d'evangelització —ca-

15. F. SEBASTIÁN: art. cit., pàgs. 15-16.

tequesi, caritat, apostolat seglar— o persones prou reconegudes pel seu testimoniatge cristià, acceptades per la seva comunitat i amb una formació suficient”.

Igualment, s’insta “que els laics idonis —homes i dones— siguin cridats a exercir missions pastorals”.¹⁶

3.5. La participació

La religió cristiana és, fonamentalment, una espiritualitat encarnada en la història. Els cristians estem cridats a participar en el món, a prendre part en allò que hi ha per transformar-lo i millorar-lo a la llum de l’evangeli. Cal evitar la temptació pseudomística de fugar-se del món, de construir un àmbit d’acollida i de placidesa per situar-se confortablement en el món. És propi del cristià laic participar en la vida social, política, econòmica, cultural i cívica, des de la seva estricta missió individual i segons els talents que li han estat donats.

El Concili Provincial Tarraconense també “reconeix que la participació del laicat en la missió evangelitzadora és una de les prioritats i un dels reptes més importants de l’Església contemporània”.¹⁷ “Els laics i laiques —s’hi afirma— són ‘cristians incorporats a Crist pel baptisme; constituïts com a Poble de Déu; participants a la seva manera de la funció profètica, sacerdotal i reial de Jesucrist; exerceixen la missió de tot el poble cristià en l’Església i en el món a través dels seus carismes diversos’ (LG 31). Aquest repte del Concili Vaticà II continua essent una realitat candent en els nostres dies. Cal realitzar una tasca de conscienciació i de formació de tots els cristians i cristianes de cara a viure amb coherència la fe i la vida, a poder donar raó de l’esperança i a testimoniar l’amor de Déu”.¹⁸

16. *Concili Provincial Tarraconense*, & 134.

17. *Ídem*, & 25.

18. *Ibídem*.

L'engatjament no ha de ser unidimensional i tampoc no hem de caure en la temptació de desacreditar el compromís de l'altre. Els seglars catòlics — diu E. Schillebeeckx — han d'encarnar el cristianisme en les realitats de la vida. Cadascú sap dins del seu cor què està cridat a fer en aquest món. La nova consciència laïcal ens exigeix ser actius, no dimitir d'utopies, ens obliga a implicar-nos amb fermesa en la construcció de la civilització de l'amor, en l'edificació d'un món habitable on sigui un goig haver nascut i on no sigui una insensatesa engendrar-hi fills.

Aquesta participació no es limita, naturalment, a l'àmbit del món, sinó també dins del marc eclesial. “La participació de tots els laics en la missió evangelitzadora de l'Església — afirmen els bisbes — és avui especialment urgent. És, fins i tot, més necessària que mai. L'autonomia de la nostra societat cada vegada més secularitzada; la separació, pretesament justificada, entre la fe i la vida diària, pública i privada; la temptació de reduir la fe a l'esfera del món privat; la crisi de valors; però també la recerca de veritat i de sentit, les més nobles aspiracions de justícia, solidaritat, pau, reconeixement efectiu dels drets reconeguts i conculcats, la defensa de la natura, són altres tants desafiaments que empenyen els catòlics a impulsar una nova evangelització, a contribuir a promoure una nova cultura i civilització de la vida i la veritat, de la justícia i la pau, de la solidaritat i l'amor”.¹⁹

L'església necessita laics compromesos, que superin els seus tics i les seves pors, que assumeixin amb valor el risc que comporta tota pertinença i que aportin en el seu si allò més valuós que els ha estat donat. Aquesta participació no tan sols cal que sigui decisiva en el món social, sinó també en l'àmbit artístic, cultural i intel·lectual. Com deia Juan Luis Ruiz de la Peña, hem de ser capaços de transformar en cultura l'experiència de fe que vivim en el nostre interior.

19. CEE, *Els laics cristians, església en el món*, & 26.

En definitiva, ens cal viure la vida amb unitat i expressar el goig d'una vida unitària. Això exigeix formació, capacitat de síntesi i d'harmonia personal. “La formació dels laics —diuen els bisbes— ha de contribuir a viure en la unitat dimensions que, essent distintes, tendeixen sovint a escindir-se: vocació a la santedat i missió de santificar el món; ser membre de la comunitat eclesial i ciutadà de la societat civil; condició eclesial i índole secular, en la unitat de la novetat cristiana; solidari amb els homes i testimoni del Déu viu; servidor i lliure; compromès en l'alliberament dels homes i contemplatiu; compromès en la renovació de la humanitat i en la pròpia personal; viure en el món, sense ser del món (Jn 17, 11.14-19), com l'ànima en el cos, així els cristians en el món. El cristià laic es forma especialment en l'acció. Un mètode eficaç en la seva formació és la revisió de vida, avalat per l'experiència i recomanat pel magisteri de l'Església”.²⁰

3. 6. *L'espiritualitat*

La vida espiritual no és patrimoni de la vocació religiosa, sinó que és absolutament essencial en la vocació laïcal. Massa habitualment, s'ha comprès la figura del laic com la d'un executor que porta a terme determinades obres de l'església, obres que se li han encomanat, però s'ha negligit la dimensió espiritual del laic que li és tan essencial com la seva implicació social, política o educativa.

L'espiritualitat és el fonament de la seva *praxi*, l'arrel de la seva acció en el món i en l'església. De la mateixa manera que en l'àmbit de la vida consagrada hi ha diverses formes i maneres de viure l'espiritualitat, també en la vida laïcal hi ha una diversitat de modes. L'acció per l'acció no té horitzó de futur i si no es conrea la font de l'acció que és l'esperit, acaba esllanguint-se.

20. *Ibidem*, & 77.

“Els fidels laics —diu Joan Pau II—, a causa de la seva participació en el ministeri profètic de Crist, estan plenament implicats en aquest tasca de l’Església. En concret, els pertoca de testificar com la fe cristiana —més o menys conscientment copsada i invocada per tothom— constitueix l’única resposta plenament vàlida als problemes i expectatives que la vida planteja a cada home i a cada societat. Això serà possible si els fidels laics saben superar en ells mateixos la ruptura entre l’Evangeli i la vida, refent en la seva vida familiar quotidiana, en el treball i en la societat, aquesta unitat de vida que troba en l’Evangeli inspiració i força per a realitzar-se en plenitud”.²¹

El laic no és un *homo faber*, ni un pur actor que es mou en l’escenari del món, sinó que està cridat a desenvolupar la seva dimensió meditativa i contemplativa. No és fàcil desenvolupar una espiritualitat encarnats en el món, ubicats en un àmbit professional exigent o enmig de les tensions de la vida quotidiana. L’espiritualitat del laic no pot ser una espiritualitat de fugida, sinó que ha de conrear-la des del cor del caos, ha de tractar de buscar els fonaments del seu ésser en paisatges poc apropiats i en circumstàncies pot proclius.

“En la seva existència —afirma Joan Pau II— no hi pot haver dues vides paral·leles: d’una banda, l’anomenada vida ‘espiritual’, amb els seus valors i exigències; i de l’altra, l’anomenada vida ‘secular’, això és, la vida de família, del treball, de les relacions socials, del compromís polític i de la cultura. La sarment arrelada al cep que és Crist, dóna fruit en cada sector de la seva activitat i de la seva existència. En efecte, tots els diferents camps de la vida laical entren en el disseny de Déu, que els vol com el ‘lloc històric’ de la revelació i de la realització de la caritat de Jesucrist per a la glòria del Pare i servei dels germans. Tota activitat, tota situació, tot esforç concret —com per exemple, la competència professional i la

21. JOAN PAU II, *Vocació i missió dels laics*, & 34.

solidaritat en el treball, l'amor i la donació a la família i a l'educació dels fills, el servei social i polític, la proposta de la veritat en l'àmbit de la cultura— són ocasions providencials per a un 'continu exercici de la fe, de l'esperança i de la caritat'".²²

Ens cal desplegar una autèntica *espiritualitat laical* (Jacques Maritain i Raissa Maritain en són exemples paradigmàtics), en el si de la família, de la professió, de la ciutat, en el món accelerat on vivim i en els seus espais massificats. Cal forjar una espiritualitat que no sigui mimètica de l'estat de vida consagrada i que reculli l'ésser propi del cristià laic. Aquesta nova espiritualitat ens portarà a crear espais de silenci per retrobar-nos amb nosaltres mateixos i amb Déu. Aquesta nova espiritualitat ens conduirà a conrear de nou la meditació, a viure intensament la pregària en els espais profans i obrir-nos als altres més fràgils. Ens caldrà trobar escletxes per escoltar la Paraula de Déu, el principal aliment de la vida espiritual del cristià.

No ens pot ser indiferent la crosta de la indiferència, la desídia envers la dimensió transcendent de la persona i la immensa pobresa espiritual. Tal com es diu en el missatge del Concili Provincial Tarraconense proclamat a l'església catedral metropolitana de Tarragona, el dia 4 de juny de 1995, solemnitat de la pentecosta: Els cristians ens hem de sentir "interpel·lats pel distanciament mutu entre la nostra Església i molts dels homes i dones del nostre país".²³ I s'hi afegeix: "Ens hem adonat, al mateix temps, que la comunicació de l'Evangeli demana d'establir més proximitat personal, més calidesa en l'acolliment de les nostres comunitats als qui hi entren en contacte per qualsevol motiu. Sota una capa espessa de desatenció al sentit transcendent de la vida, no és difícil observar, al voltant nostre, moltes escletxes que deixen veure la nostàlgia de Déu".²⁴

22. *Ibidem*, & 59

23. *Concili Provincial Tarraconense*, Claret, Barcelona, 1997, pàg. 113.

24. *Ibidem*.

3.7. *Nomadisme*

La nova consciència laïcal haurà de ser irremissiblement nòmada. Ens caldrà sortir del petit corral, per irradiar, cap a fora, el tresor de la fe. El tancament en la comunitat i la circularitat eclesial endogàmica s'oposa radicalment a la voluntat missionera de la fe. El gran desafiament de l'hora present són els allunyats, aquells homes i dones de bona fe que, havent-se iniciat en la vida cristiana i en les pràctiques sacramentals, abandonen progressivament l'església i viuen al marge de les comunitats de fe.

Els *allunyats* no són, necessàriament, persones ressentides, ni molestes amb la institució religiosa, sinó persones que lentament s'han allunyat de la vida i de la celebració de la fe i que, senzillament, ja no se'n senten part. Alguns d'ells havien participat activament en la comunitat de fe, s'hi havien implicat notablement, no tan sols durant la infantesa, sinó també durant la joventesa i fins i tot en l'adulesa, però a poc a poc, sense fer soroll, han anat marxant i deixant els espais sagrats.

Són persones que han fet tot l'itinerari sacramental, són batejats i confirmats, alguns d'ells, fins i tot, casats en el si de la comunitat, però per múltiples raons han de deixat de participar activament en la vida de la comunitat. Això no significa, ni molt menys, que el seu cos de conviccions i d'ideals s'hagi també transformat.

En molts casos, segueixen pensant que l'evangeli és una bona notícia i, fins i tot, conreen la pregària, la meditació i la vida interior, però no senten la necessitat de celebrar el que creuen, ni d'exterioritzar-ho en el marc de la comunitat de fe, en l'església del seu poble o del seu barri. Alguns d'ells s'impliquen tenaçment en la transformació del món, col·laboren en organitzacions no governamentals, en el terreny de l'educació, de la salut i de l'anomenat món de la marginació i, en aquest sentit, són ben fidels a l'esperit i a la lletra de l'evangeli. No han deixat de ser cristians, sinó que

el que han deixat de fer és exterioritzar la seva fe i viure-la i celebrar-la en el marc de la comunitat eclesial.

D'altres, també val la pena dir-ho, s'han desencisat de l'església, han entès que era incompatible viure en el món i viure a la llum de l'evangeli, han experimentat la contradicció interna que suposa seguir fidelment el mestratge de Jesús en el marc d'una societat materialista i consumista com la nostra. Sentien massa tensió dins seu i, finalment, s'han alliberat del "jou" de la fe, per instal·lar-se en el món sense angoixes. No ha estat un acte de rebel·lió, sinó, senzillament, un progressiu allunyament que ha acabat en una separació formal.

Són els cristians allunyats o distants. No són els cristians anònims a què es referia el gran teòleg Karl Rahner en la dècada dels setanta, perquè els allunyats saben què és el cristianisme i han viscut en el marc de la comunitat de fe, però se n'han distanciat per diferents raons, mentre que els que Rahner va anomenar, polèmicament, cristians anònims són aquells homes i dones de bona voluntat que viuen els valors evangèlics sense ser-ne conscients, és a dir, que són cristians sense nom, encara que formalment se situïn en l'agnosticisme o, fins i tot, en l'ateisme.

Els cristians allunyats no necessàriament han perdut la fe, ni han deixat de creure en els continguts bàsics de l'evangeli, sinó que, senzillament, no entenen la necessitat de seguir formant part de la comunitat. Prefereixen seguir un itinerari solitari, nòmada, conreen una espiritualitat més enllà dels murs de l'església i no senten la necessitat de participar activament de la vida sacramental, ni se senten membres del Poble de Déu que peregrina vers la Terra Promesa. Alguns d'ells, després d'un peregrinatge solitari, per alguna causa difícil d'aclarir, tornen a renéixer a la fe, tornen a participar de la vida religiosa i de la celebració ritual, però, a grans trets, abunda una majoria de persones que, senzillament, van prenent cada cop més distància respecte allò que creien.

No és la nostra intenció analitzar les causes i les raons d'aquest allunyament. Probablement, cal que els cristians fem molta autocrítica i que pensem quins sistemes d'acompanyament i d'acollida practiquem dins del marc eclesial a fi i efecte de crear una comunitat càlida en la qual sigui agradable romandre-hi, un espai fratern on trobem aquella pau i assossegament de l'ànima tan necessari per a poder viure dignament en aquest món.

Certament, no es pot simplificar i ens adonaríem que és un fenomen multifactorial i que hi incideixen múltiples variables. Amb tot, però, el fenomen és prou significatiu perquè els qui ens sentim cridats a viure la fe en el marc de la institució eclesial en prenguem consciència i imaginem mecanismes d'aproximació i de trobada amb aquestes persones. Si creure és una bona notícia, si el contingut de la fe és motor de virtuts i especialment d'esperança, l'allunyament de molts dels nostres conciutadans de la comunitat de fe, fins i tot, familiars i amics molt propers no ens pot ser indiferent, encara que, naturalment, no podem ni hem de caure en actituds proselitistes, paternalistes i, menys encara, propagandistes.

Cal partir de la idea, però, que la comunitat de fe transcendeix el marc d'allò que és visible. L'església té una dimensió visible que identifiquem geogràficament amb un determinat lloc de pregària i de reunió, però també té una dimensió invisible en tant que cos místic del Crist. En aquest sentit, no s'ha de confondre l'allunyament geogràfic, de l'allunyament espiritual, perquè l'església en tant que comunitat de fe és a tot arreu i s'expressa dins i fora dels murs de pedra. Amb tot, no podem deixar d'interrogar-nos quina responsabilitat tenim els que en formem part de l'església visible en aquest procés massiu d'allunyament. Caldria que prenguéssim nota de com vivim el que creiem i de com vetllem per una autèntica comunitat afectiva. Quan una persona se sent acollida i integrada dins d'una comunitat, quan troba el caliu que li nega el món i la serenitat i la pau d'esperit, no desitja, de cap manera, allunyar-se'n, sinó, més aviat, tot al contrari, sent el desig de restar-hi i convida els seus amics a formar-ne part, perquè ho interpreta com un gran bé per a l'ànima.

Aquest allunyament potser ve motivat per un allunyament menys visible, però tanmateix molt més greu. Probablement també hi ha causes exògenes, que són alienes a la comunitat de fe i que tenen a veure amb el món en el qual vivim i amb la multiplicitat d'ofertes espirituals que es prodiguen en ell, però no hem de deixar de preguntar-nos fins a quin punt els qui formalment formem part de la comunitat no estem allunyats de l'evangeli i dels seus valors. Ens hem d'interrogar pel grau d'autenticitat i de coherència amb què vivim la pròpia fe i potser descobrirem que, també nosaltres, estem molt allunyats del Crist, encara que Crist es vol fer present sempre i en tot lloc en cadascú de nosaltres.

Els cristians allunyats són, doncs, una ocasió i una oportunitat per preguntar-se pel grau d'allunyament o de proximitat que tenim amb el Crist. Viure la fe significa incorporar el Crist en la pròpia vida; viure obert a Ell, *en* Ell i *per a* Ell, significa sentir que és Ell qui empeny la nostra vida i la porta al seu màxim esplendor.

4. LAICS, LAÏCITAT I COMPROMÍS PÚBLIC

La presència pública dels laics és una exigència de la nostra missió evangelitzadora. Aquesta presència no està motivada per una falta de reconeixement de la legítima autonomia de la realitat secular, ni molt menys ha d'anar orientada a la configuració d'una societat neoconfessional. Això fóra un retrocés històric molt greu. Cal ser-hi, respectant, naturalment, l'autonomia de l'esfera política i social, però sense haver de dimitir d'allò que moralment i religiosament pensem que és bo.

Durant els darrers anys ha sorgit en alguns països d'Europa una apassionada polèmica entre els partidaris de dues modalitats, pretesament enfrontades, de presència i d'actuació dels laics en la vida pública: entre els anomenats "cristianisme de presència" i "cristianisme de mediació". Convé superar

la sospita de considerar-los models exclusius i excloents i la temptació de prendre una opció parcial i, doncs, reduccionista.

L'estructura de l'església i, per tant, de la seva presència en el món, és sacramental. Les realitats seculars, quan són assumides per l'església, adquireixen, per l'Esperit i la confessió de la fe, a través de la paraula i del testimoniatge, una significació original. En aquesta unitat sacramental com en el mateix Jesucrist, Déu i Home es distingeix allò que tendim a confondre i s'uneix allò que tendim a separar; s'assumeix allò que podríem rebutjar i es transcendeix allò que podem reduir.

Així mateix presència i mediació, o presència pública eclesial i participació dels laics en les institucions seculars, són modalitats distintes però no alternatives, ni exclusives o excloents, de la presència i actuació de l'església i dels laics en el món.

El compromís del laic en el món s'ha expressat al llarg de la història de diferents maneres. Una d'elles ha estat la participació en l'acció política. La mateixa església venera entre els seus sants molts homes i dones que han servit Déu mitjançant el seu compromís generós en les activitats polítiques i de govern. En les societats democràtiques actuals, en les quals tots els ciutadans són partícips de la gestió de la cosa pública, exigeixen, però, noves i més àmplies formes de participació dels cristians en la vida pública.

Tots podem contribuir per mitjà del vot a l'elecció dels legisladors i dels governants i, a través de diverses maneres, a la formació de les orientacions polítiques i les opcions legislatives que afavoreixin el bé comú. La vida, en un model democràtic, no es pot desenvolupar adequadament sense la participació activa, responsable i generosa de tots els ciutadans. Els laics hi hem de ser respectant la naturalesa i legítima autonomia de l'esfera política i social i hem de cooperar amb els altres ciutadans segons la nostra competència específica i sota la nostra responsabilitat.

Una conseqüència d'aquest ensenyament fonamental del Concili Vaticà II és que “els fidels laics no poden, de cap manera, abdicar de la participació en la ‘política’, és a dir, en la multiforme i variada acció econòmica, social, legislativa, administrativa i cultural, destinada a promoure orgànicament i institucionalment el bé comú”,²⁵ que comprèn la promoció i la defensa de béns com ara l'ordre públic i la pau, la llibertat i la igualtat, el respecte a la vida humana i l'ambient, la justícia i la solidaritat.

Vivim en societats que s'emmarquen dins del que s'anomena la laïcitat. La referència freqüent a aquest terme requereix més d'un aclariment. La laïcitat entesa com a autonomia de l'esfera civil i política respecte de l'esfera religiosa i eclesiàstica és un valor adquirit i reconegut per l'església i pertany al patrimoni de les societats modernes. La promoció en consciència del bé comú de la societat política que hem de potenciar com a laics, mai no ha de degenerar en formes de confessionalisme i, menys encara, d'intolerància religiosa. Cal mantenir nítidament la distància entre l'esfera política i religiosa.

Joan Pau II ja s'havia referit a aquesta qüestió en diverses ocasions. “Són particularment delicades —deia l'últim pontífex— les situacions en les quals una norma específicament religiosa esdevé o tendeix a esdevenir llei de l'Estat, sense que es tingui prou en compte la distinció entre les competències de la religió i les de la societat política. Identificar la llei religiosa amb la civil pot, de fet, sufocar la llibertat religiosa i fins i tot limitar o negar altres drets humans inalienables”.²⁶

Benet XVI, en la seva primera encíclica *Deus caritas est*, s'expressa d'una manera molt eloqüent sobre aquest punt particular. Diu en la segona part

25. JOAN PAU II, *Christifideles laici*, & 42.

26. *Ídem*, *Missatge per a la celebració de la Jornada Mundial de la Pau 1991*: “Si vols la pau, respecta la consciència de cada home”, IV, AAS 83 (1991) 410-421. Està editat a *Documents d'Església* 109-110 (1991).

d'aquesta encíclica: “Política i fe es troben. Sens dubte, la naturalesa específica de la fe és la relació amb el Déu viu, una trobada que ens obre nous horitzons molt més enllà de l'àmbit propi de la raó. Però, al mateix temps, és una força purificadora per a la raó mateixa. Al començar a caminar des de la perspectiva de Déu, l'allibera de la seva ceguesa i l'ajuda així a millorar ella mateixa. La fe permet a la raó d'exercir de la millor forma possible la seva comesa i veure més clarament el que li és propi. En aquest punt se situa la doctrina social catòlica: no pretén atorgar a l'Església un poder sobre l'Estat. Tampoc vol imposar als que no comparteixen la fe les seves pròpies perspectives i modes de comportament. Desitja simplement contribuir a la purificació de la raó i aportar la seva pròpia ajuda perquè el que és just, aquí i ara, pugui ser reconegut i després també posat en pràctica”.²⁷

Benet XVI afirma en consonància amb el seu predecessor i amb el Concili Vaticà II que el deure immediat d'actuar a favor d'un orde just en la societat és més aviat propi dels fidels laics. “La missió dels fidels –diu– és, per tant, configurar rectament la vida social, respectant la seva legítima autonomia i cooperar amb els altres ciutadans segons les competències respectives i sota la seva pròpia responsabilitat”.²⁸

Tots els laics hem de ser ben conscients que els actes específicament religiosos (professió de fe, compliments dels actes de culte i dels sacraments, doctrines teològiques, comunió recíproca entre les autoritats religioses i els fidels...) queden fora de la competència de l'Estat, el qual no ha d'interferir ni per exigir-los, ni per impedir-los, tret de què sigui un problema d'ordre públic. El reconeixement dels serveis públics no poden ser condicionats per conviccions o prestacions de naturalesa religiosa per part dels ciutadans.

27. BENET XVI, *Deus caritas est*, & 28.

28. *Deus caritas est*, & 29.

Una qüestió completament diferent és el dret-deure que tenim els laics, com a ciutadans que som, de buscar sincerament la veritat i de promoure i defensar, amb mitjans lícits, la justícia, la llibertat, el respecte a la vida i tots els altres drets de la persona. Viure i actuar políticament en conformitat amb la pròpia consciència no és acomodar-se en posicions estranyes al compromís polític o en una forma de confessionalitat, sinó expressió de l'aportació dels laics per tal que, per mitjà de la política, s'instauri un ordenament social més just i coherent amb la dignitat de la persona humana.

En definitiva, la fe en Jesucrist ens exigeix l'esforç de lliurar-nos amb més diligència a la construcció d'una cultura que, inspirada en l'evangeli, proposi una societat més humana. És insuficient i reductiu pensar que el compromís social dels laics s'hagi de limitar a una simple transformació de les estructures, ja que si a la base no hi ha una cultura capaç d'acollir, justificar i promoure els valors que es deriven de l'evangeli, les transformacions es basaran sempre sobre fonaments fràgils.

La fe no ha pretès tancar els continguts sociopolítics en un esquema rígid, conscient que la dimensió històrica en la qual viu l'home imposa verificar la presència de situacions imperfectes i sovint molt canviants. Ser laic és comprometre's per l'evangeli, però el compromís sempre és multiforme i no pot ser d'altra manera.

5. POSTIL·LA FINAL

Espero que el cristianisme del futur a casa nostra sigui un cristianisme centrat en l'essencial: Jesucrist i els valors de l'evangeli. M'agradaria creure que aquest cristianisme serà, alhora, més personal i més eclesial, perquè es viurà en el si d'una comunitat voluntària, en la qual es romandrà per la decisió lliure dels seus membres. Aquesta comunitat, relativament més petita i pobra, no tindrà cap altre poder que la seva fe ni cap altra força que

l'amor, però per això mateix serà com un reserva de sentit i d'esperança enmig d'un món utilitarista i desencisat.

Tant de bo l'exercici del poder dins d'ella prengui cada cop més la forma evangèlica del servei. Des de la seva fe en el Déu fet home i en el seu misteri pasqual de mort i resurrecció, la comunitat cristiana de demà no es podrà cansar mai de proclamar que l'home ultrapassa infinitament l'home, que és un ésser que ve d'enllà de si mateix i va del·là de si mateix, que només es troba a si mateix quan es lliura a l'Altre vers el que està essencialment referit i que el crida a veure'l cada dia cara a cara.

Finalment, m'abellix de pensar que aquest cristianisme renovat ja està creixent silenciosament i que el que nosaltres sembrem entre plors, els nostres fills i néts ho recolliran amb cants de joia.

COL·LECCIÓ “LLIÇÓ INAUGURAL”

Títols publicats:

1. *Accés a Déu i societat d'avui*. J. M. Rovira Bellosó
2. *Món intern i transcendència*. Jordi Font i Rodon
3. *Pensament cristià i ètica*. Gaspar Mora i Bartrés
4. *Cultura cristiana i compromís polític*.
Fernando Álvarez de Miranda
5. *La missió de l'Església en el món*. Salvador Pié
6. *L'Església i la ciència: de Galileu als nostres dies*.
Joan Busquets Dalmau
7. *Experiència estètica, experiència ètica i experiència religiosa*.
Pere Lluís Font
8. *Els grans reptes del segle XXI*. Joan Esquerda Bifet
9. *El progrés: de la ciència a la teologia*. David Jou
10. *Evangelis i sentit de la vida*. Josep Oriol Tuñí
11. *La Bíblia i les ciències humanes*. Armand Puig i Tàrrach
12. *Per què crec?* Jordi Porta i Ribalta
13. *Opinió pública i veritat*. Lluís Foix
14. *Cap on anem? Vers una nova consciència laical*.
Francesc Torralba Roselló

Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Diputació de Lleida